ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

GLOBAL IQTISODIYOTDA JANUBIY KOREYA MODELI: SAMSUNG VA HYUNDAI MISOLIDA KORPORATIV STRATEGIYALAR TAHLILI

Abdulaziz Xolmirzayev
Turan International University,
“Biznes boshqaruvi” kafedrasi o‘qituvchisi
Abdulazizkeimyung@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.22180691
ORCID: 0009-0004-0782-0906

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda global iqtisodiyotda o‘ziga xos o‘rin egallagan Janubiy Koreya iqtisodiy taraqqiyot modeli hamda uning asosiy ustunlari hisoblangan «Samsung» va «Hyundai» kabi yirik konglomeratlar (chebollar)ning korporativ strategiyalari chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqotda davlat va xususiy sektor integratsiyasi, eksportga yo‘naltirilgan industrializatsiya, texnologik transformatsiya hamda koreyscha an’anaviy boshqaruv falsafasining iqtisodiy samaradorlik va xalqaro raqobatbardoshlikka ta’siri yoritib berilgan. Xususan, yarimo‘tkazgichlar, yuqori texnologiyalar, avtomobilsozlik va "yashil" energetika tarmoqlarida ilg‘or innovatsiyalarni joriy etish orqali jahon bozorida yetakchilikka erishish omillari baholanadi. Tahlil natijalari asosida milliy sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish, korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish hamda rivojlanayotgan davlatlar, xususan O‘zbekiston iqtisodiyotiga Koreya tajribasini samarali tatbiq etish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.
Kalit so‘zlar: Janubiy Koreya modeli, Chebol (재벌), Samsung (삼성), Hyundai (현대), korporativ strategiya, innovatsiya (혁신), yarimo‘tkazgichlar (반도체), R&D, O‘zbekiston iqtisodiyoti.

Abstract. This study provides an in-depth analysis of the South Korean economic development model, which occupies a unique position in the global economy, alongside the corporate strategies of its core pillars—major conglomerates (Chaebols) such as Samsung and Hyundai. The research examines the integration between the public and private sectors, export-oriented industrialization, technological transformation, and the impact of traditional Korean management philosophy on economic efficiency and international competitiveness. Specifically, it evaluates the key factors behind achieving global market leadership through advanced innovations in semiconductors, high technologies, the automotive industry, and the green energy sector. Based on the analytical findings, academic and practical implications are formulated for modernizing national industrial sectors, improving corporate governance frameworks, and effectively applying South Korea’s experience to emerging economies, particularly Uzbekistan.
Keywords: South Korean Model, Chaebol (재벌), Samsung (삼성), Hyundai (현대), Corporate Strategy, Innovation (혁신), Semiconductor Industry (반도체), R&D, Uzbekistan Economy.

KIRISH VA MAVZUNING DOLZARBLIGI

Janubiy Koreyaning global iqtisodiyotdagi o‘rni bugungi kunda jahon hamjamiyati va yetakchi iqtisodchilar tomonidan e’tirof etilgan fenomen hisoblanadi. 1960-yillarda yalpi ichki mahsuloti (YaIM) aholi jon boshiga 100 dollardan kam bo‘lgan va dunyoning eng qashshoq agrar hududlaridan biri sanalgan ushbu mamlakat qisqa tarixiy davr mobaynida yuqori texnologiyalarga asoslangan yetakchi sanoatlashgan davlatga aylandi. Ushbu murakkab ijtimoiy-iqtisodiy sakrash xalqaro amaliyotda “Han daryosi bo‘yidagi mo‘jiza” (한강의 기적 – Han-gang-ui gijeok) degan nom oldi.

Mazkur muvaffaqiyatning bosh omili sifatida davlatning strategik industrializatsiya siyosati hamda yirik xususiy korporatsiyalarning o‘zaro uzviy sinergiyasi ko‘rsatiladi. 1961-yilda Park Chung-hee davrida tashkil etilgan Iqtisodiy rejalashtirish kengashi (Economic Planning Board – EPB) besh yillik rejalar orqali ustuvor tarmoqlarni aniqlab, xususiy konglomeratlarga davlat tomonidan maqsadli kreditlar, subsidiyalar va proteksionistik preferensiyalar berish mexanizmini yo‘lga qo‘ydi. Dastlab davlat

topshiriqlarini bajaruvchi subyekt bo‘lgan biznes guruhlari vaqt o‘tishi bilan jahon bozorida qoidalar o‘rnatuvchi global gigantlarga aylandi.

Bugungi kunda Janubiy Koreya tajribasi sanoatni modernizatsiya qilish, eksport diversifikatsiyasini amalga oshirish hamda xususiy sektor raqobatbardoshligini oshirish yo‘lidan borayotgan yangi rivojlanayotgan davlatlar, jumladan O‘zbekiston Respublikasi uchun ham dolzarb amaliy ahamiyatga egadir.

Chebollarning institutsional asoslari va ilmiy tahlili

Koreya iqtisodiyoti taraqqiyotining fundamental tayanchini Chaebol (재벌) tizimi tashkil etadi. Mazkur atama “boylik” (재 – chae) va “klan/guruh” (벌 – bol) ma’nolarini o‘zida mujassam etib, markazlashgan boshqaruvga ega yirik oilaviy korporativ tarmoqlarni ifodalaydi.

Chebollarning strukturaviy tuzilmasi, tabiati va iqtisodiy funksiyalari bo‘yicha ilmiy adabiyotlarda bir qator tizimli yondashuvlar mavjud:

Olimlar / Mualliflar	Berilgan ta’rif	Asosiy strukturaviy xususiyatlari
Byun, H-Y (1975)	Yagona tizim orqali boshqariladigan, umumiy moliya, mehnat munosabatlari va boshqaruvni o‘z ichiga olgan monopolistik kapital	Guruh korxonalari yuridik jihatdan alohida bo‘lsa-da, amalda bir-biriga uzviy bog‘liq va tobe ierarxiyada ishlaydi
Jones & Sakong (1980)	Xolding kompaniyalari orqali oilaning yuqori darajada markazlashgan nazoratiga asoslangan tizim.	Biznes diversifikatsiyasi, tashqi kapital va kreditlarga yuqori qaramlik, davlat-biznes sherikligi
Lee, K-O & Lee, S-S (1985)	Alohida shaxs yoki oila tomonidan egalik qilinadigan va monopol mavqega ega bo‘lgan konglomeratlar.	Egalik va operatsion nazoratning yagona oila qo‘lida to‘planishi, ko‘p tarmoqli konglomerat tuzilmasi.

G‘arb korporatsiyalaridan farqli o‘laroq, chebollar tizimi kross-aksiyadorlik, oilaviy boshqaruv intizomi, davlatning strategik kafolatlari hamda jamoaviy mas’uliyat — “Uri-ui Jeong-sin” (우리의 정신 – “Bizning ruhimiz”) madaniy falsafasiga tayangan holda shakllandi. Ushbu tizim Samsung va Hyundai kabi gigantlarga mamlakat umumiy eksportining (수출 – suchul) 60 foizdan ortiq qismini ta’minlash va milliy iqtisodiyot lokomotiviga aylanish imkonini berdi.

Metodologiya va empirik baza. Tadqiqot doirasida qiyosiy-iqtisodiy tahlil, korporativ keys-stadi (Samsung Electronics va Hyundai Motor Company misolida) hamda empirik-statistik baholash metodlaridan foydalanildi.

Empirik baza sifatida Janubiy Koreya Intellektual mulk xizmati (KIPRIS) hamda Intellektual mulk statistik axborot tizimi (IPSTAT) tomonidan taqdim etilgan 1994–2020-yillardagi patent arizalari dinamikasi, kompaniyalarning moliyaviy hisobotlari va xalqaro ilmiy nashrlarning qiyosiy ma’lumotlari asos qilib olindi.

Korporativ strategiyalar va natijalar tahlili. Samsung: «Super-gap» va sifat inqilobi, Koreys tilida “Uch yulduz” (삼성) ma’nosini bildiruvchi Samsung korporatsiyasi bugungi kunda yarimo‘tkazgichlar (반도체 – bandoche) va sun’iy intellekt (인공지능) tarmoqlarida jahon bozorining 45–50 foizini (DRAM va NAND flesh-xotira segmentlarida) nazorat qiluvchi texnologik yetakchidir. Kompaniya muvaffaqiyati quyidagi ustunlarga tayanadi:

1. “**Super-gap**” **(초격차) va kontr-siklik investitsiya:** Bozor pasayishi va global inqirozlar paytida ham Samsung R&D va ishlab chiqarish quvvatlariga raqobatchilaridan 2-3 barobar ko‘p sarmoya kiritadi. Bu esa yangi nanotexnologik chiplarni (masalan, 3nm GAA arxitekturasi va AI uchun yuqori

o‘tkazuvchanlikka ega HBM chiplari) bozorga birinchi bo‘lib olib chiqish va monopol rentaga ega bo‘lish imkonini beradi.

2. **Sifat menejmenti (품질 경영 – Pumjil Gyeong-yeong):** 1993-yilda rais Li Gon Xi tomonidan e’lon qilingan “Yangi menejment” konsepsiyasi doirasida sifat eng oliy qadriyatga aylantirildi. Barcha past sifatli mahsulotlar omma oldida yo‘q qilinib, standartlar tubdan yangilandi.

Hyundai: «Dojeon Jeong-sin» va yashil energetika. “Zamonaviylik” (현대) ma’nosini anglatuvchi Hyundai kompaniyasi asoschisi Chung Ju-yungning “Chaqiriqlarga javob berish ruhi” (도전정신 – Dojeon Jeong-sin) tamoyili asosida og‘ir sanoat va avtomobilsozlikda yetakchilikka erishdi. Bugungi kunda korporatsiya:

Global avtomobilsozlikda elektromobillar (EV) va vodorod yoqilg‘ili transport vositalari ishlab chiqarish bo‘yicha ekologik standartlarni belgilamoqda.

Yashil iqtisodiyot (친환경 경제) doirasida qayta tiklanuvchi energiya texnologiyalariga massiv sarmoyalar kiritmoqda.

Mahalliy arizachilar umumiy patentlaridagi ulush dinamikasi (Eng yuqori davr):

1996-yil: Umumiy yig'ma ulush — 31.29%
- Samsung Electronics (1997-yil cho'qqisi): 24.08%
- Hyundai Motor (1996-yil cho'qqisi): 13.02%

1996–1997-yillarda Janubiy Koreyada qayd etilgan har 10 ta patentdan 3 tasi bevosita Samsung va Hyundai hissasiga to‘g‘ri kelgan. Bu ko‘rsatkich konglomeratlarning mamlakat ilmiy-texnik taraqqiyotidagi lokomotivlik rolining empirik isbotidir.

Korporativ madaniyat: «Ppalli-Ppalli» va Hallyu integratsiyasi

Koreys kompaniyalarining bozor o‘zgarishlariga moslashuvchanligi milliy madaniyatdagi “Ppalli-Ppalli” (빨리빨리 – “tezroq, tezroq”) tamoyili bilan chambarchas bog‘liq. Ushbu tezkor operatsion intizom va vertikal ierarxiya texnologik transformatsiyalar davrida qarorlar qabul qilish vaqtini qisqartiradi. Shu bilan birga, madaniy eksport hisoblangan “Hallyu” (한류 – Koreys to‘lqini) mahsulotlar brendini ilgari surish va davlat nufuzini (Gukgyeok – 국격) oshirishda korporatsiyalarga kuchli sinergik samara bermoqda.

O‘zbekiston iqtisodiyoti uchun amaliy xulosa va tavsiyalar

Samsung va Hyundai keysi shuni ko‘rsatadiki, iqtisodiy barqarorlik va yuqori daromadli iqtisodiyotga o‘tish faqatgina xomashyo yoki kapital bilan ta’minlanmaydi; buning uchun ilmiy tadqiqotlar (R&D), institutsional qo‘llab-quvvatlash va milliy o‘zlikka tayanuvchi korporativ intizom uyg‘unligi talab etiladi.

O‘zbekiston amaliyotiga Janubiy Koreya modelini integratsiya qilish bo‘yicha quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi:

1. **Strategik sanoat guruhlarini rag‘batlantirish:** Davlat-xususiy sherikligi doirasida ichki bozorni himoya qilishdan yuqori texnologiyali eksportni maqsadli rag‘batlantirish mexanizmiga bosqichma-bosqich o‘tish.

2. **R&D investitsiyalarini ko‘paytirish:** Korxonalarning innovatsion faolligini oshirish uchun patentlash, ilmiy-tadqiqot xarajatlariga soliq preferensiyalarini joriy etish va texnoparklar samaradorligini kuchaytirish.

3. **Koreya tajribasini mahalliylashtirish:** Janubiy Koreya korporatsiyalarining tayyor texnologik zanjirlari va standartlarini milliy mentalitet hamda mintaqaviy xususiyatlar bilan uyg‘unlashtirgan holda joriy etish

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Utkurov, M. (2019). The Relationship of the Chaebol and the State: Focus on the Case in South Korea. Graduate School of Dong-A University, Busan.
2. Song, J. Y. L. (2014). The Samsung Way: Transformational Management Strategies from the World Leader in Innovation and Design. New York: McGraw-Hill Education.

3. Kineung, C. (2023). The Influence of Network and Knowledge Spillovers on Inventor Performance: Evidence from Co-Inventions at Hyundai Motors and Samsung Electronics. 기술혁신연구 (Journal of Technology Innovation), 31(2), 263–301.
4. Abdurahmonov, Q. X. (2019). Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi.
5. Uzoqboyev X. Q. TARIXIY ILMIY KASHFIYOTLARNI 7-8-SINFLAR UCHUN TABIIY FANLAR BO ‘YICHA ZAMONAVIY O ‘QUV DASTURIGA MOSLASHTIRISH METODIKASI //Inter education & global study. – 2024. – №. 8 (1). – С. 391-396.
6. UZOQBOYEV, X. (2026). INFERENSIYA KO ‘NIKMALARINING KOGNITIV VA METAKOGNITIV ASOSLARI. Kasb-Hunar Ta'limi, 9(2), 8-13.
7. UZOQBOYEV X. ZAMONAVIY PEDAGOGIK AMALIYOTDA ILMIY BILIMLARNI RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI //«ACTA NUUz». – 2025. – Т. 1. – №. 1.2. – С. 248-250.
8. UGLI, U. (2024). ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCES ON IMPROVING PUPILS'NATURAL SCIENTIFIC LITERACY BASED ON A HISTORICAL APPROACH. INTERNATIONAL JOURNAL, 4(10), 228-232.
9. Ikromjon o’g’li, A. S., Qobiljon o’g’li, U. X., & Abdulbori o’g’li, A. A. Find the Description OF Wonderful Functions by Definition. European Journal of Innovation in Nonformal Education, 2(5), 1-4.
10. Uzoqboyev, X. Q. (2024). TARIXIY ILMIY KASHFIYOTLARNI 7-8-SINFLAR UCHUN TABIIY FANLAR BO ‘YICHA ZAMONAVIY O ‘QUV DASTURIGA MOSLASHTIRISH METODIKASI. Inter education & global study, (8 (1)), 391-396.